

UN EPISCOPOLOGI DE VIC DE L'ANY 1625

per Ramon ORDEIG I MATA

A l'Arxiu Capitular de Vic, entre els volums i lligalls del canonge Jaume Ripoll i Vilamajor, arxiver entre els anys 1812 i 1847, es conserva una sèrie manuscrita d'episcopologis de Vic de gran interès per a la nostra historiografia¹. Els dos més antics, datables encara al segle XVI, són breus i redactats en llatí². El 1618 se'n redactà un altre per ordre del bisbe fra Andreu de Sant Jeroni, del qual conservem la versió que es féu al castellà «por averse de imbiar a Madrid»³. Del 1625 data l'episcopologi que presento i publico a continuació, l'únic, almenys dels que s'han conservat, que és escrit en català. Poc després, el 1628, es publicà un breu episcopologi en llatí, elaborat pel jurista Pere Joan Maranges, en el volum de les Constitucions Sinodals del bisbe Pere de Magarola⁴.

Tots aquests episcopologis, doncs, precediren la gran obra episcopològica que el degà Joan Lluís de Montcada inicià el 1644 i que, malgrat el seu enorme interès, no fou publicada fins al 1891-1894⁵. És evident, per tant, la importància de cadascun d'ells, a desgrat dels errors que, com en la mateixa obra de Montcada, foren connaturals a aquells pioners de la nostra historiografia, d'acord amb l'estadi primitiu de la investigació històrica i arxivística de l'època.

---

1. Es tracta del volum 7 *in folio*, la majoria de pàgines del qual conté l'episcopologi que escriví Domènec Jaumar (+ 1812) i que completà el propi Jaume Ripoll.

2. Un és intitulat *Episcoporum Ausonensium nunc Vicensium nomina post recuperatam a mauris provinciam Cataloniae* i l'altre *Episcoporum Ausonensium nomina*. Tenen 4 i 8 pàgines respectivament.

3. *Episcopologio de la Iglesia de Vique desde la devastación de los moros hasta el año 1618*. Té 8 pàgines.

4. *Ausonensium aut Vicensium episcoporum catalogus, a Constitutiones Synodales dioecesis Vicensis*, Barcelona 1628, ff. IIII-XIII.

5. MONCADA, Juan Luís de: *Episcopologio de Vich*, Vic 1891-1894. En el vol. 2, pp. VII-LVI, el canonge Jaume Collell publicà una *Noticia biogràfica del deán D. Juan Luís de Moncada*.

I. PRESENTACIÓ DE L'EPISCOPOLOGI

Onofre Coromina i Avenc, l'autor

Després del títol que encapçala l'episcopologi hi ha una frase que informa que «la qual còpia se és treta del Episcopologio que té lo Sr. Onofre Coromines, canonge de la seu de Vich». D'aquesta informació, però, no es desprèn amb plena seguretat que el possessor del manuscrit fos també el seu autor. El dubte, no obstant, desapareix de seguida en llegir detingudament el text de l'episcopologi, car la progènie d'Onofre Coromina i ell mateix hi apareixen com a protagonistes en diferents ocasions. Així, al final de la biografia de sant Bernat Calbó s'inclou un resum del sermó que el «Dor. Onofre Coromina y Avenc, canonge magistral» predicà a la catedral vigatana el 13 d'abril del 1625⁶. En parlar del bisbe Galceran Sacosta es ressalta que afavorí la casa de l'Avenc de Tavertet i que féu marmessor el canonge Pere Joan Avenc⁷. S'esmenta que el bisbe Aciscle Moya de Contreres, en visitar l'església de Manlleu, proveí que el canonicat dit de la Coromina no faltés mai⁸. Es recorda que quan les despulles del bisbe Onofre Reart foren exhumades per ésser traslladades a la cartoixa de Scala Dei hi hagué un ofici de difunts i hi predicà el Dr. Onofre Coromina⁹. Per últim, al final de l'episcopologi, en notes afegides amb posterioritat al 1625, es fa constar que el dia de l'entrada a Vic del bisbe Pere de Magarola, l'11 de juliol del 1627, era absent «lo canonge magistral, Onofre Coromina, ques trobava en Bar^a. ocupat en la visita del General de Cataluña, essent ell un dels nou visitadors per lo bras ecclesiàstich»¹⁰.

Onofre Coromina i Avenc prengué possessió del seu canonicat a la catedral de Vic el 19 de juliol del 1614¹¹. El 28 de febrer del 1622 el capítol li encomanà que, junt amb els arxivers i el canonge Sarralta, fes una selecció de les principals escriptures de l'arxiu capitular¹². Fou probablement el compliment d'aquesta comanda allò que li suggerí la confecció d'un episcopologi de Vic. El 1628 ja havia entrat a la vellesa car el 25 de setembre demanà un coadjutor per raó de les seves xacres¹³. Tot i això, visqué encara deu anys més i morí per l'abril del 1638¹⁴. Si es complí el seu desig, expressat en el capítol del 24 d'octubre del 1624, rebé sepultura dins l'església de la Rodona¹⁵.

Tot al llarg de l'episcopologi ressalta l'interès de l'autor per tot allò que fa referència a les prèdiques, d'acord amb el seu càrrec de magistral, i el seu amor per la ciència. Fa notar, per exemple, que el bisbe Arnau, abat d'Amer, era «molt savi» i «molt docte en todas las sciencias»¹⁶, que el bisbe Pere Jaime era «molt gran

6. Cf. núm. 19.

7. Cf. núm. 26.

8. Cf. núm. 45.

9. Cf. núm. 54.

10. Cf. núm. 58.

11. Arxiu Capitular de Vic, Llibre de Secretaria 1 (1586-1630), f. 163.

12. *Ibidem*, f. 227v.

13. *Ibidem*, f. 333v.

14. Arxiu Capitular de Vic, Llibre de Secretaria 2 (1630-1641), f. 194.

15. Arxiu Capitular de Vic, Llibre de Secretaria 1 (1586-1630), f. 267.

16. Cf. núm. 18.

doctor... gran predicador y predicava ab molt esperit y devoció» i que deixà «un ducat per lo predicador qui per tal festa [Santa Escolàstica] predique»¹⁷, que el bisbe Joan Vila «donà mostras quels estudis de Vich florissen»¹⁸, que el bisbe Francesc Robuster «era gran predicador y predicava en llengua catalana» i que «predicà una volta devant lo Papa»¹⁹, que fra Andreu de Sant Jeroni «era molt docte, en particular en Theologia, Philosophia, Gramàtica y en Cant» i que «may predicà, no obstant que era molt docte»²⁰. Aquestes qualitats del bisbe Andreu, però, no priven al canonge Coromina d'observar que el seu temperament era colèric i de criticar que fes cas «de homens indoctes y maliciosos», causa dels seus enfrontaments amb el capítol catedralici. També revela amb gust que només concedia rectories i ordes sagrats a persones doctes, al contrari del bisbe que el succeí, Pere de Magarola, el qual «té lo bisbat ple de capellans y molts dells ignorants»²¹.

El manuscrit i la seva datació

El manuscrit que conté l'episcopologi es troba relligat dins el volum 7 *in folio* de la col·lecció del canonge Jaume Ripoll, volum que és dedicat a un aplegament d'episcopologis vigatans²². Consta de 14 folis escrits per les dues cares.

El títol indica que l'episcopologi s'allarga fins a l'any 1625. Aquesta és la data en què el canonge Coromina inicià, i pràcticament acabà, la seva redacció. En efecte, veiem com en la biografia de sant Bernat Calbó dona el contingut d'un sermó que ell predicà el 13 d'abril del 1625 i esmenta una representació de la vida del sant que feren l'endemà els estudiants de Vic²³. S'allarga en la descripció dels últims pontificats, els dels bisbes coneguts personalment per l'autor, i afegeix notícies dels anys 1626, 1627 i 1628. Que les dades referents a aquests anys les afegí a l'episcopologi un cop aquest ja era redactat ho proven a bastament frases com aquestes: «vuy que comptam a 28 de agost de dit any (1627)» i «vuy que comptam a 28 de setembre del any 1628»²⁴. Aquesta és l'última notícia cronològica que conté l'episcopologi.

El manuscrit que conservem no és l'original sinó una còpia coetània, tal com ho indica la nota afegida després del títol, la qual ens informa també que fou treta de l'episcopologi «que té» el canonge Coromina. Del present del verb es dedueix que quan es tregué la còpia el canonge Coromina encara vivia i, per tant, que es féu abans del 1638. Probablement es realitzà la còpia els últims mesos del 1628 i per això l'última notícia que s'hi recull és del setembre d'aquest any.

Les fonts que utilitza

L'episcopologi del canonge Coromina és molt semblant pel seu contingut a l'epis-

17. Cf. núm. 51.

18. Cf. núm. 52.

19. Cf. núm. 53.

20. Cf. núm. 56.

21. Cf. núm. 58.

22. Cf. les notes 1-3.

23. Cf. núm. 19.

24. Cf. núm. 58.

copologi anònim del 1618 i al de Maranges del 1628. Si bé aquest últim dóna onze bisbes anteriors a la invasió sarraïna i els altres dos només en recullen tres, la resta del catàleg coincideix plenament tant en els encerts com en les llacunes i els errors²⁵. Com que l'episcopologi del 1618 és una traducció al castellà podria sospitar-se si l'original no era l'episcopologi llatí de Maranges, el qual s'hauria completat per a la seva publicació el 1628. Fos o no fos així, sembla evident que Coromina tingué al davant l'episcopologi del 1618 i que usà la traducció castellana, car molts noms els transcriu en castellà. També utilitzà els breus episcopologis del segle anterior, els quals degueren donar la pauta als posteriors. La font informativa per a aquests i, per bé que ja d'una manera més indirecta, per als del segle XVII fou la documentació existent a l'Arxiu Capitular, algunes escriptures del qual —les butlles, per exemple— hi són extractades clarament.

En alguns punts, però, Coromina s'aparta dels altres episcopologis. Ho fa sobretot en elaborar la biografia de sant Bernat Calbó, a la qual dedica un espai que podria qualificar-se de desmesurat si no fos perquè s'esqueien unes anyades de lluita per conservar el seu culte i per aconseguir la canonització²⁶. Hi recull una sèrie d'anècdotes i de miracles extrets dels llibres de miracles del sant que es conserven a l'Arxiu Capitular²⁷. Se n'aparta també en referir-se als bisbes Galceran Sacosta i García de Heredia i els bisbes coetanis. De Galceran Sacosta ressaltà, a més dels beneficis que fundà a favor dels Avenc, adduint escriptures de les escrivanies públiques de Vic, l'obra del sepulcre de sant Bernat Calbó, aspecte aquest que també fa sobresortir del pontificat de García de Heredia²⁸. Dels bisbes que ell conegué descriu l'actuació, els costums i fins i tot el físic²⁹.

II. EDICIÓ DEL TEXT

En l'edició que segueix es respecta al màxim el text del manuscrit. No obstant, es regularitzen l'ús de les majúscules i les minúscules, els accents i els signes de puntuació. Les parts del text escrites al marge són col·locades entre [ ]. La numeració marginal hi és afegida per a la citació.

Jesús, Maria, Joseph

En aquest quadern estan notats tots los bisbes que són estats de Vich ho Ausona fins lo any mil ciscents y vint y sinch, dich 1625.

La qual còpia se és treta del Episcopologio que té lo Sr. Onofre Coromines, canonge de la seu de Vich.

25. Cap d'ells coneix els bisbes Idalguer i Jordi, del segle X, i en canvi situen un bisbe Froia entre els pontificats de Gotmar i Ató. Tampoc tenen coneixement del bisbe Guillem Berenguer (1099-1101). Entre els bisbes Guillem de Tavertet i sant Bernat Calbó pretenen un pontificat d'Arnau, abat d'Amer.

26. Cf. FORT I COGUL, Eufemià: *Sant Bernat Calbó, abat de Santes Creus i bisbe de Vic, Vila-seca - Salou 1979*, pp. 292-294.

27. Arxiu Capitular de Vic, calaix 36 i MS. 174 (L).

28. Cf. núms. 26 i 31.

29. Cf. núms. 53-58.

1. Lo primer bisbe de Vich se nomenava Emidio³⁰, lo qual fonch home de gran exemplar, virtuos y de molt gran doctrina; [era] català de nació; del qual Emidio se fa menció en lo concili provincial de Tarregona celebrat en lo any 516.
2. Després fonch bisbe de Vich Aquilino³¹, lo qual en tot guardava lo consell y bon document del apòstol sanct Pau scrit a son dexeble Timoteo. De aquest bisbe se fa menció en lo concili de Tarregona celebrat en lo any de 589.
3. Després fonch bisbe de Vich Estefano³², home de molta caritat y devoció, del qual se fa menció en lo concili celebrat en Toledo en lo any 643, ço és lo concili quart de dit any 643. [Y dit concili 4 fonch celebrat a instància del rey Siscenando, 25 rey dels godos, essent papa Honorio I. En son temps nasqué Mahoma, y en aquest temps era emparador Eraclio.]

Estos tres bisbes foren antas que los moros entrassen en España per ocasió del compte don Julián, quels donà entrada per respecta del agravi que havia rebut de don Rodrigo, rey de España, del llinatge dels godos, per haver violada a la filla de dit don Julián nomenada la Cava.

Advertiu, emperò, que sols se troban estos tres bisbes antas de la devastació dels moros sarracenos, no que no ni haya aguts més, sinó que com en aquell temps los bisbes fossen molt humils nos nomenaven bisbe de tal ho tal bisbat sinó Jo Joan, Jo Pere, sens dir de ahont eran bisbes, y axis és cosa molt provable que ni ague molts més, y molt prop després del martiri dels sagrats apòstols³³.

4. Després de la devastació dels moros, y que ya gossava Catalunya de alguna llibertat, fonch bisbe de Vich Godemaro³⁴, al qual lo rey de França nomenat Ottó donà la ciutat de Vich, y axis los bisbes de Vich foren señors de Vich molts anys³⁵. Y aquest bisbe era en lo any 888, en temps del compte de Barna. nomenat Griffé Vellós, y aleshoras era papa de Roma Estefanus quintus y emparador de Roma Carlo Crasso, y no sols li donà Vich però moltras terras. Dit any 888 lo compte de Bar³ donà principi al monestir de Ripoll, del orde de St. Benet.

30. Cinidi, documentat en el concili de Tarragona del 516 i en el de Girona del 517. Cf. VIVES, J.: *Concilios visigóticos e hispano-romanos*, Barcelona-Madrid 1963, p. 38 i p. 41, i JUNYENT, E.: *La primitiva sede episcopal de Ausona*, a «Ausa» V (1964-67), pp. 8-13, esp. 9.

31. Aquilí, que subscriuí les actes del concili III de Toledo, del 589, que envià un representant al de Saragossa del 592 i tornà a subscriure en el de Barcelona del 599. Cf. VIVES, *Concilios*, p. 137, p. 155 i p. 160.

32. Esteve, probablement bisbe osonenc abans del 614 i que subscriuí les actes del concili IV de Toledo, del 633, no del 643 com diu l'episcopologi. Cf. VIVES, *Concilios*, p. 222 i JUNYENT *La primitiva*, p. 10.

33. Actualment es coneixen tres bisbes més anteriors a la invasió sarraïna: Domnì (636-638), Guberìc (643-653) i Guisefred (683- 693). Cf. JUNYENT *La primitiva*, p. 10.

34. Gotmar (886-900/901). Cf. ORDEIG, R.: *Els orígens històrics de Vic (segles VIII-X)*, Vic 1981, per a aquest i per als altres bisbes anteriors a l'any 1000.

35. Es basa en el precepte del rei Odó I, expedit el 24 de juny del 889, la interpolació del qual féu creure que els bisbes vigatans havien rebut la senyoria de la ciutat. Cf. JUNYENT, E.: *Diplomatari de la Catedral de Vic (segles IX-X)*, fasc. 1, Vic 1980, núm. 12, pp. 10-13.

5. Després fonch bisba de Vich Froya³⁶, al qual Benet 4³⁷ donà Manrresa, y fonch en lo any 904. Advertiu que en Manrresa may y ha agut bisbe, sinó que lo bisbe de Vich des de Froya fonch nomenat Bisbe de Vich y de Manresa. Lo ques diu haver mort lo bisbe a seballadas és fàbula.
6. Després fonch bisbe de Vich Attó³⁸, home de grans parts y ser, y fonch elegit bisbe a petició de Borrell³⁹, compte de Barç. Lo qual Attó fonch lo primer archebisbe de Vich, per ço que per ocasió dels moros la metròpoli de Tarre-gona fonch traslladada en Vich ab auctoritat del papa Joan 15⁴⁰ y axís los bisbes de Vich foren des del any 986 fins lo any 1096 archebisbes de Vich ho Ausona y, traslladada altra volta ho tornada la metròpoli en Tarre-gona per Berengario de Rosanes⁴¹ en temps del papa Urbano 2, los bisbes de Vich restaren ab lo hús del pal·lio mols anys.
7. Després fonch bisbe de Vich, ya metròpoli, Froyano⁴², home recto y gran servent de Déu, y home de gran exemplar, lo qual fonch perseguit per un cert home ambiciós, ruý y de mals costums nomenat Guadaldo⁴³. Lo qual Guadaldo pretengué ser bisbe de Vich a pesar de dit Froyano y axí li usurpà Guadaldo lo bisbat y se féu ordenar ab frau y engany per un bisbe de la província de Gàl·lica nomenat Odon, però havent lo papa Joan 16⁴⁴ entès lo cas excomunicà al dit Guadaldo y vehentse escomunicat, de prompta féu matar al sobredit Froyano, y açó succeí en lo any de 995⁴⁵.

---

36. Seguint els episcopologis anteriors, Coromina situa aquí aquest bisbe, que no és altre que el bisbe Frujà (971/972-991/992). La confusió ve d'una mala datació dels privilegis papals que rebé l'esmentat bisbe pel febrer del 978. Cf. MARTÍ BONET, J. M.: «*Regesta pontificum romanorum*» de la Marca Hispànica, siglo X, a «*Revista Catalana de Teologia*» IV/2 (1979), núm. 26, pp. 397-398, i núm. 25, p. 397. En comptes d'ell, hi hagué tres bisbes que Coromina, com els autors dels altres episcopologis de l'època —llevat de Montcada, que assenyala l'existència dels dos primers— no coneugué: Idalguer (900/901-914), Jordi (914-947) i Guadamir (948-957). Cf. MONTCADA, *Episcopologio I*, pp. 107-146.

37. D'acord amb la nota anterior, el papa Benet que apareix en els privilegis no és Benet IV sinó Benet VII (974-983).

38. Ató, bisbe (957-971) i arquebisbe (971/972).

39. Borrell II (974-992). L'afirmació que Ató fou elegit bisbe a petició del comte Borrell és un error d'interpretació dels episcopologis llatins que Coromina tenia a la vista, els quals diuen que, a petició del comte, Ató fou elegit arquebisbe de la Tarraconense pel papa.

40. No fou Joan XV, el 986, el papa que expedí les butlles de nomenament d'Ató com a arquebisbe de la Tarraconense, sinó Joan XIII (965-972), el gener del 971. De les cinc butlles que s'expediren a Roma, tres es conserven originals i les altres dues en còpia del segle XI a l'Arxiu Capitular de Vic. Cf. MARTÍ BONET, *Regesta*, núms. 18-22, pp. 392-395.

41. Berenguer Sunifred de Lluçà, bisbe de Vic (1078-1099) i arquebisbe de Tarragona (1090-1099). Cf. núm. 12.

42. Frujà (971/972-991/992). Coromina transcriu el nom de l'episcopologi castellà del 1618.

43. Guadall, bisbe intrús (989-998). La informació dels episcopologistes es basa en les butlles del 990-991 i 998. De la primera, Montcada veié l'original en paper a l'Arxiu Capitular (cf. MONCDA, *Episcopologio I*, p. 198), malgrat que avui no hi sigui. L'original de la segona s'hi conserva encara.

44. No fou Joan XVI, el 995, sinó Joan XV (985-996), el 990-991. L'error venia repetit ja en els episcopologis anteriors.

45. La mort violenta de Frujà degué succeir el 991-992.

8. Després, succeïda la mort ho, per millor dir, lo martiri de dit Froyano, fonch elegit bisbe de Vich Arnulfo⁴⁶, afavorit de Ramon Borrell⁴⁷, fill del compte de Barç, al qual volgué axí matex perseguir Guadaldo; però com aleshores se tingué concili general en Roma, essent papa Gregori 5, anaren a Roma dits Arnulfo y Guadaldo en companya de altres bisbes desta província de Cataluña y en companya de Armengol, compte de Urgell. [Gregori 5 era natu.al de Saxònia y concedí en lo any 996 que sols en Alemanya fos elegit emparador, y cometé la electió per lo bras ecclesiàstic als archebisbes de Magúncia, de Trèveris y de Colònia, y per lo bras secular al duc de Saxònia, al marquès de Brandeburrrch y al compte de Palatino; en cas de discòrdia, al rey de Boèmia.] Quant foren en Roma se tractà de la pretenció de Guadaldo y de la mort del sobredit Froyano, y en lo concili fonch convencut dit Guadaldo no sols per la sua pròpria confessió però encara per lo testimoni de dit Armengol y axí, de consell de tots los pares del concili y de Otton 3, emperador present en lo concili, dit Gregori sentencià al dit Guadaldo ab esta forma: que manà a Benet, ardiaca del papa, y a Ruperto lo desgraduassen, y axís los dos en presència del concili lo desgraduaren rompent lo bàculo sobre del seu cap, y li llevaren lo anell y le y romperan, y després li resgaren la casulla y dalmàtica, y essent desgruat lo feren acentar en terra, en presència de tot lo concili, de manera que lo sobredit Arnulfo restà victoriós. Y fonch en lo any 997⁴⁸. Dit Arnulfo fonc antes abat de Sant Feliu de Girona y, venint de Roma, fonc conseqrat per lo archebisbe de Narbona. Y després, en certa jornada que féu contra moros, fonch ferit gravament en Còrdova y morí després de haver fet testament en un castell que vuy se anomena Calonge, dins Cataluña, y morí en lo any 1010.
9. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Borrell⁴⁹, fill de Sunier, compte de Urgell [y la electió fonch] en presència de Ramon Borrell, compte de Barç, y Ermescenda sa muller. Y per respecta desta electió los comptes de Barç donaren mols privilegis a la Iglésia de Vich ho Ausona. Fonch en lo any mil y onse, dic 1011.
10. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Oliba⁵⁰, fill de Oliba Cabreta, compte de Cerdaña y Besalú. Antas fonch abad de Ripoll. Lo qual edificà la iglésia catedral de Vich, ço és, la nau des del portal major fins tot lo prabiteri, y procurà ques consagràs, y axís Guifredo, archebisbe de Narbona, ab assistència del dit bisbe Oliba, Beranguer, bisbe de Elna, Gilaberto, bisbe de Barç, Heribaldo, bisbe de Urgell, y altres, en presència de la comptessa Ermescenda y de son nabot Ramon, compte y marquès. Està dit Oliba enterrat en lo monestir de Ripoll, de ont fonch antes abad, y morí en lo any de 1045.

46. Arnulf (991/992-1010). Cf. GARCIA, A.: *Arnulfo, obispo de Vich (992-1010)*, a «Ausa» III (1958-60), pp. 401-411.

47. Ramon Borrell (992-1017). El favoritisme per part d'aquest comte és una interpretació de la butlla papal del 998.

48. La butlla original, conservada a l'Arxiu Capituall de Vic, du la data del 9 de maig, que ha d'ésser del 998. Cf. MARTÍ BONET, *Regesta*, núm. 40, pp. 405-406.

49. Borrell (1010-1018). Cf. MUNDÓ, A.: *La mort del comte Ramon Borrell de Barcelona i els bisbes de Vic Borrell i Oliba*, «Estudis d'Història Medieval» I (Barcelona 1969), pp. 1-15.

50. Oliba (1018-1046). Cf. ALBAREDA, A.: *L'abat Oliva, fundador de Montserrat*, Montserrat 1931 i ABADAL, R.: *L'abat Oliba, bisbe de Vic i la seva època*, Barcelona 1948.

11. Després vingué a ser bisbe de Vich o Ausona Guillermo⁵¹ y en son temps se trobaren les cendres y ossos dels gloriosos màrtirs de Vich, sanct Lluçà y sanct Marcià, en lo lloch ont vuy és la llur capella en la isglésia de Nostra Señora de Pietat, y fonc dita invenció en lo any 1050⁵². Los quals màrtirs sagrats Lluçà y Marcià foren naturals de la ciutat de Vich y foren martirizats als 26 de octubre del any 250, y fonch en temps del emparador de Roma Decio y de sanct Fabià papa. Lo qual Guillermo consagrà la isglésia parrochial de S: Martí del Brull, edificada y dotada per lo bescompte Ramon Folch y Ermescenda, sa muller, en lo any 1074⁵³.
12. Després vingué a ser bisbe de Vich o Ausona Berenguer Rosanes⁵⁴, al qual lo papa Urbano 2 lo anomenà archebisbe de Ausona, y en son temps fonch tornada la metròpoli que estava en Vich o Ausona des del sobredit Attó, primer archebisbe de Vich o Ausona [a Tarregona]. Lo qual Berenguer Rosanes anà a Roma y alcançà cartas del sobredit papa Urbano 2 per lo compte de Urgell y per lo compte de Besalú y per altres nobles cavallers de Cataluña, y principalment per lo compte de Barç, y ab ditas cartas lo papa Urbano 2 encomanava a dits señors la restauració de la ciutat y isglésia de Tarregona, encara aleshores ocupada de moros y sarracenos, y dit papa concedí molt grans indulgències als dits señors. Y dit Berenguer Rosanes, essent tornat de Roma, entengué en la restauració de Tarregona y, haventla restaurada suficientment, fonc per dit Urbano papa anomenat archebisbe de Tarregona y Ausona. Y fonch concedit ab breu particular als bisbes de Vich o Ausona que puguessen usar pallio, y lo breu fonch concedit al primer de juliol de 1091 y lo papa se trobava en una ciutat principal en Itàlia ques nomena Càpua. Dit Berenguer de Rosanes concedí que en Manresa y agué canonges seglars de s: Agustí y féu que lo abad dells fos Pons Raundo, home de gran ser y virtut, y morí dit Rosanes en lo any 1096⁵⁵.
13. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Arnaldo⁵⁶, del qual se troban algunas concòrdias del any 1104 y 1106.

51. Guillem Guifré de Balsareny, (1046/47-1074). Cf. ORDEIG, R.: *Guillem Guifré de Balsareny, bisbe de Vic (1046/47-1074). Biografia i diplomatarí*, Tesi de llicenciatura inèdita, Barcelona 1981.

52. Cf. JUNYENT, E.: *La llegenda de la troballa de les relíquies dels Sants Màrtirs, «Ausa» II (1955-57)*, pp. 208-212.

53. En comptes de donar la data de la confirmació de la dotalia del Brull (1064), dóna la de la renúncia del bisbe Guillem a l'episcopat.

54. Berenguer Sunifred de Lluçà (1078-1099). Cf. PLADEVALL, A.: *La verdadera filiació de Berenguer Seniofred de Lluçà, primer arquebisbe de Tarragona del segle XI, conegut fins ara per Berenguer Rosanes*, «Boletín Arqueológico» (Tarragona 1966), pp. 71-81.

55. Morí el gener del 1099. A la mort de Berenguer Sunifred fou elegit bisbe Guillem Berenguer (1099-1101). Cf. FYTA, F.: *Guillén Berenguer, ex-obispo de Vich. El cementerio hebreo de Barcelona en 1111. Documentos inéditos*, «Boletín de la Real Academia de la Historia» XVII (1890), pp. 190-199.

56. Arnau de Malla (1102-1109), abat d'Amer. Per un error en la datació de l'escriptura de l'elecció es cregué que existí un altre Arnau a principis del segle XIII (Cf. núm. 18). Montcada ja corregí l'error. Cf. MONCADA, *Episcopologio*, pp. 394-396.

14. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Ramon Gaufredi⁵⁷, lo qual en compaña del beato Oldogario, archebisbe de Tarregona, consagrà la iglésia del monestir de Nostra Señora del Estany y la dotà de molts heretats, de consentiment però del capítol de Vich, y açò per ser dit monestir subjecte a la iglésia de Vich; y dita consecració fonch als 3 de noembre del any 1133. Y dit bisbe Gaufredi visqué fins lo any 1144.
15. Després fonch bisbe de Vich Pedro⁵⁸, y morí prop lo any 1184. Fonch prelat molt generós y amich de fer bé al capítol y canonges de Vich y a tots los quis volian valer dell; y li demanavan mercès, guardant però en tot la rectitut y justícia.
16. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Ramon de Castellterçol⁵⁹, ço és legítim y natural de un castell que és des de la vila de Castellterçol a Sant Julià dels Úxols, del qual Castellterçol lleva nom dita vila o lloch. Lo qual féu ab los canonges y capítol de Vich que la rectoria de S: Miquel de dita seu fos eregida en canonicat, com ho és vuy, y fonch en lo any 1194. Y fonch dit Ramon de Castellterçol després archebisbe de Tarregona per lo papa Celestino 3 y morí en Tarregona.
17. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Guillermo⁶⁰, lo qual fonch acusat per dos canonges de Vich devant del papa, de la qual acusació se fa menció en les decretals en lo capítol *Cum oporteat de accusationibus*. Del qual Guillermo se fa menció en una concòrdia del any 1198.
18. Després fonch bisbe de Vic o Ausona A.⁶¹, abat de Amer, lo qual fonch elegit bisbe per manament de Raymundo, cardenal y legat del papa. Lo qual cardenal féu congregar tot lo clero del bisbat dins la seu de Vich y tots los nobles del bisbat y fonch elegit bisbe dit abad de Amer ab gran contento y gust de tot lo bisbat per ser de sanch noble y de gran llinatge, com també per ser molt savi, discret y de molt nobles y rares virtuts, y molt docte en todas las scièncias. Y compongué los negocis del estat eclesiàstic que aleshores per tot lo bisbat de Vich estava ab molt gran perill. Fonch la sua electió a 17 de febrer del any 1211.
19. Després fonch bisbe de Vich o Ausona Bernat Calvó⁶², natural de la parròchia de Vilaseca, de una casa de pagès anomenada lo mas Calvó, del archebisbat de Tarregona. Lo qual des de la primera edat donà señals del que havia de ser per

---

57. Ramon Gaufred (1109-1146). Els episcopologistes pogueren veure diferents còpies de l'acta de consagració de l'Estany al mateix Arxiu Capitular: cal. 6, epic. I, núm. 33 (segle XIII); cal. 31, *Liber quotidianus*, ff. 148-149.

58. Pere de Redorta (1147-1185).

59. Ramon Xetmar de Castellterçol (1185-1194), promogut a l'arquebisbat de Tarragona.

60. Guillem de Tavertet (1195-1233).

61. Es tracta d'un error cronològic. Cf. la nota 56.

62. Sant Bernat Calvó (1233-1243). Cf. JUNYENT, E.: *Diplomatari de Sant Bernat Calvó, abat de Santes Creus, bisbe de Vic*, Reus 1956, i FORT, *Sant Bernat Calvó*. Ambdós contenen bibliografia.

lo avenir, perquè era molt amich de servir a Déu y molt aficionat a la virtut. Sos pares lo feran estudiar, però antas del estudi se posava en oració, pregant a Déu nostre Señor quel adoctrinàs de la doctrina del cel, y axí aprofità tant que fonch un theòlech molt cèlebre y estudià la Theologia en lo estudi de Lleyda. Avent acabàt sos estudis, sen anà al monestir de Sanctas Creus, del orde sisterciense, per pendrer lo hàbit de aquella sancta religió, de la qual era molt devot, però lo abat de dit monestir li digué esparàs quaranta días y després li tornaria resposta si li donaria lo hàbit o no. Y dit Bernat Calvó restà molt content y tot aquell temps empleà en dejunis y oracions, donant del poch que tenia almoyna als pobres de Jesuchrist. Acabats los quaranta días tornà al pare abad, pregantlo ab gran humilitat li vestís lo hàbit. Lo abat li respongué que prest seria la Pasqua del Esperit Sanct y que entretant encomanàs son negoci a Déu. Bernat Calvó acudí al que lo abat li havia dit y axís dejunà set dies, menjant un poquet de pa y bevia una poqueta de aygua, sens dexar la oració. Arribà la Pasqua de Pentecostès o del Esperit Sant y axís lo abat li donà lo hàbit, lo que fonch sabut de sos pares y axí procuraren de trauerlo de la religió. Però Bernat Calvó los digué que considerassan com esta vida és [cosa] transitòria y quant enganyosos són los contentos y regalos desta vida, y per tant ques posassen en oració sols tres dias pregant a Déu los fes gràcia de ferlos saber sa voluntat y que hàbit havia de vestir y que ell pendria lo camí més just y sant. Despedits sos pares, ell se posà en oració y dejunà suplicant a tota la santíssima Trinitat volgués assistir en lo enteniment de sos pares yls conèixer lo camí del cel. En estos exercicis se ocupà Bernat Calvó tots aquells tres dias. Los pares y deutes tornaren passats los tres dias y essent arribats en lo monestir, en presència del abat y de fr. Bernat Calvó, ab humilitat y arrodillats demanaren perdó a Déu de haver volgut destorbar a fra Bernat Calvó dels seus bons y sants propòsits, y tingueren per ben empleats los estudis de fra Bernat Calvó, pus havia donat en lo compte desta miserable vida y se era apartat del món, elegint tant sancta religió y vida monacal. Del que restà fra Bernat Calvó molt alegre, conexent que Déu li havia fet mercè de assistir en lo enteniment de sos pares y parents, y axí suplicà al abad li fes gràcia que, havent acabat lo any de noviciat, li acceptàs la sancta professió. Essent arribat y cumplit lo any, féu professió y, essent profès, servia tant a les veras a Déu que la sua vida era un exemplar de penitència, obediència, castedat y de totes las demás virtuts. Donàs molt al estudi y predicava ab un gran zel, induint als pecadors a penitència y exortantlos del judici particular sobre del comte que cada un ha de donar a Déu nostre Señor y també del judici universal, induint també a la observància de la lley de Christo. Obrava lo que predicava y aprofitava la sua doctrina al poble.

Passat algun temps, no tenint aquell convent de Santes Creus abad, tots los religiosos de conformitat elegiren per abat a fra Bernat Calvó, però ell lo recusà molt tenintse per indigne de tal càrrec y dignitat. Però fonch tanta la importunació dels religiosos, y conexent que aqueixa era la voluntat de Déu, acceptà y, essent abat, governà lo monestir de Santes Creus ab molt gran contento de tots los religiosos ab pau y augment de la devoció y observància de la vida monàstica. Anava en diverses parts a predicar la paraula de Déu. Una volta fonch convidat que anàs a predicar en un lloch del bisbat de Lleyda, ço és en la matexa ciutat, y axí anà en companya de dos religiosos. Succéi que essent convidat un dia a dinar en una casa en companya de sos religiosos y

llegint un dels la sagrada Escriptura, perquè sempre acostumava menyar ab la llissó delgun pas de la sagrada Escriptura, un ocellet anomanat calàndria o canari cantava en una gàbia, lo qual destorbava al religiós que llegia la sagrada Escriptura. Aleshores lo abat fra Bernat Calvó manà de part de Jesuchrist que callàs y al punt la calàndria o canari restà en la gàbia com a morta. La señora de casa que estimava molt la calàndria, pensant que era morta, se anuyà molt, però havent acabat de dinar y acabada la llisó de la sagrada Escriptura, lo abat fra Bernat Calvó donà llicència a la calàndria que cantàs, la qual començà de cantar més suavament y ab mejor melodia que antes solia cantar, del que tots los parents y tots los qui saberan lo cas restaren admirats.

Passats després molts dies y temps, succeí que havent lo convent de Santes Creus aplegades totes les garbes en la era del monestir, alguns fills de perdicció, desitjant posar foch al convent y abrasarlo juntament ab totes les garbes de blat que estavan en la hera, ley posaren y prest se ensangueren de tal manera que causava espant y al punt los religiosos queu venen avisaren al abat fra Bernat Calvó, lo qual féu lo señal de la creu sobre del foch, que ja arribava a la sagristia, y de repente se apagà sens haver donat dany a res ni a cosa alguna. Vista la mercè gran, lo abat fra Bernat Calvó, en companya de sos religiosos, prengué la Vera Creu y cantaren *Te Deum laudamus* y la tornaren a la iglésia fent mil actions de gràcias per la mercè rebuda de Déu nostre Señor.

En altra ocasió anà lo abat Calvó a predicar una Quaresma a un cert lloch del bisbat de Lleyda, dic en la ciutat de Lleyda, y havent acabada la predicació de la Quaresma sen tornà al monestir de Santes Creus. Y estant una llègua fora de la ciutat, se desvià del camí dexant los quil acompanyaven, lo qual se arrodillà y veent los quil acompanyaven que may tornava al camí acudiren allà hont ell estava arrodillat y li digueren perquè estava arrodillat tant temps y en lloch tant pedragós. Respongué que en aquella hora se era mort un religiós del seu monestir y que los religiosos estavan arrodillats al espirar del dit religiós y per axò ell també estava arrodillat, y que havia vista la ànima del religiós que muntava al cel en companya dels àngels, qui cantaven ab gran melodia; y fonch axí veritat. Governà dit monestir de Sanctes Creus ab molt gran santedat y bon exemple.

Succey la mort del bisbe de Vich, lo abat de Amer, y axí los canonges y capítol de Vich, havent entesa la santedat y doctrina del abat Bernat Calvó, la qual era divulgada per tota la terra, lo ellegiren bisbe de Vich o Ausona y al punt lo avisaren de la sua electió, pregant lo tingués a bé de acceptar la dignitat episcopal. Però dit abat fr. Bernat Calvó recusà, no volent sobre si càrrega tant pesada. Los electors, qui eran Bernat de Tornamira, Pere de Gavarret y Joan Draper, tots canonges de Vich, vehent que no volia acceptar, escrigueren al papa suplicantlo volgués confirmar la electió que havian feta del abat fra Bernat Calvó, y axís lo papa lo confirmà y fonch la sua electió a 10 de setembre de 1233, y per ço hagué de acceptar. Fonch consecrat y vingué a residir en sa iglésia de Vich, ahont fonch rebut ab molta alegria de tot lo clero y poble. Governà son bisbat santíssimament y ab gran augment espiritual perquè tots los diumenges y festas predicava y ensenyave al poble, feya grans almoynes, visitava los malalts, y defençava los pobres, a les viudes, hòrfens y pobres, ayudava y subvenia en llurs necessitats, y casava molts donzellas pobres, y finalment totes les rendes de son bisbat les convertia en obras de caritat. Governava al clero ab gran amor y tenia tot lo poble en gran pau y quietut.

Cada dos anys visitava personalment tot lo seu bisbat y concordava grans discòrdias quey havia entre cavallers y homens principals y altres persones de menor condició, y componia las differèncias entra estes persones ab gran caritat y feya perdonar las injúrias y homicidis, y axís ab la sua predicació reconciliava grans en amistats que lo dimoni sembrava entre los homens y procurave ques amassen los enemichs ab effectes de caritat y bones obres.

Tots los días lo bisbe Bernat Calvó, reservadas las festas y diumenges, dejunava ab molt gran abstinència y afligia sa pròpria persona ab cilicis y disciplines, ab los pobres de Jesuchrist era molt humil, clement y prudent, y era molt cever y rigurós aseca de extirpir y desraigar los vicis públichs, y los vicis secrets corregia ab gran amor, y predicant exortava de ordinari a la penitència y comunió del santíssim sacrament del altar, y per ço tot lo poble se donà moltíssim al servici de Déu nostre Señor. Y per quant lo oci és pare de tots los vicis, may volgué estar ocios empleantse en visitar lo bisbat, predicar y augmentar la fe sancta, y en sancs exercicis. Tenint leshores los moros sarracenos oprimit lo regne de València, ell requirí als seus cavallers feudetaris y exortà a altres persones que per la defenció de la fe quel seguissen, y axí lo bisbe Bernat Calvó juntà molt bon número de cavallers y altres persones y anà a València, y axí ab la sua gent conquistà moltes vilas y llochs y castells, y Déu lo provehí de tal manera que en totas las batallas fonch victoriós, y açò alcançava ab la oració, y València de sos vassalls.

Succeí en altre temps tornant de las parts de Urgell que tenia de concertar certas paus y concòrdias entre los cavallers y altres persones de la Segarra; essent en lo coll de Malla, mitja llègua de la ciutat de Vich, las campanes de la seu de Vich tocaren per elles matexas, lo que havia ja succeït quant venia de València victoriós. Y sempre que axia del bisbat y tornava, antas de arribar a la ciutat de Vich les campanes tocaven per si matexas, sens que persona las tocàs.

Succeí que venint de certa part les campanes de la seu de Vich tocavan per si matexas y en certa ocasió lo bisbe Bernat Calvó se anuyà contra del vent yl maldigué, per hont al punt ditas campanes dexaren de tocar y ell, conexent que per axò havian dexat de tocar y per consegüent que havia offès a Déu, y axís arribà en Vich y compongué tots los negocis de son bisbat y dexà un official y vicari general, y sen anà a fer penitència y a predicar y per donar més pena al seu cos féu fabricar cert instrument de ferro com una cinta molt aspre y pesat, al qual tancà després ab una clau, ab propòsit de portarlo tota la vida. Y determinà de anar a València a predicar la fe de Jesuchrist als moros y, si fos menester, pendrer martyri y per tant se embarcà en una nau y, estant en lo mar, se açà de nits tant gran borrasca que los mariners perderen lo timó y se romperan las velas y lo arbre, y entrava tanta de aygua dins la nau que a apenas los mariners se podian apoderar della. Lo bisbe se posà en oració suplicant a Déu que pus ell era lo peccador que Déu se volgués contentar de la sua mort y dexàs los altres. Apenas acabà la oració quant lo mar se quietà. Vehent lo bisbe Bernat Calvó que lo mar estava quiet y sossegat, digué als mariners quel portassen a las isles de Mallorca y Manorca perquè son intent era anar a predicar la fe als moros, los quals tenian las hores ocupades ditas islas, y desitjava pendrer martyri. Respongueren los mariners que si bé lo mar estava ab bonança tota via no estava en llur mà de anar hont volguessen

perquè havian perdut lo timó de la nau y lo arbre ab las velas era romput, y que pregàs a Déu los aportàs a bon port. Las oras fra Bernat Calvó bisbe, per més agradar a Déu, féu mayor penitència y axí apretà lo cinto de ferro que aportava y tancal y l lensà la clau en lo mar ab propòsit de no dexar lo cilici de ferro en tota sa vida. Essent vinguda la nit los mariners se adormiran y lo bisbe Bernat Calvó se posà en oració, y al punt se posà un vent molt fresch y bo y en lo matí se trobaran en la playa de Barcelona, hont los marinés repararen la nau. Y lo bisbe Bernat Calvó sen anà a Sant Culgat del Vallès, monestir de monjos de sant Benet; lo dimecres aparellaren peix y, havent dita missa, lo bisbe Calvó se passejava per lo monestir y veu que lo cuyner adobava un peix per menjar en lo dinar devant dit bisbe Bernat Calvó, lo qual peix tenia dintra las entranyas una clau, del que restà lo cuyner molt admirat. Lo bisbe Bernat Calvó la pengué y al punt la conagué que era la clau que havia llansada en mar y al punt anà a la iglesia a donar gràcies a Déu devant del santíssim sagrament y conegué que Déu li havia perdonat per la sua ^{sta}. misericòrdia. Y considerant dit bisbe la tempestat del mar y de com era arribat allí, conegué que era voluntat de Déu tornàs a son bisbat, considerant també que havia cobrada la clau que havia llansada en lo mar y conegué que Déu era servit de que obrís aquella cinta o cinto de ferro y quel dexàs, yl dexà donant gràcies a Déu de la mercè. Y sen tornà a son bisbat de Vich, acompanyantlo tres monjos molt religiosos y de sancta vida, y arribant a una llègua de Vich les campanes de la seu tocaran per si matexes y al punt coneguèren tots los de la ciutat de Vich que llur prelat y bisbe tornava, del que se alegraren molt. Y essent arribat procurà ab gran amor que tots servysen a Déu, exortantlos a penitència y perseverància en las virtuts.

Lo any vinent en la plana de Vich los frets havian mortas totas las vinyas; essent en lo mes de setembre, lo bon bisbe Bernat Calvó féu aparellar totas las bótas que tenia en son palaci y casa, y manà al seu majordom que anàs a veremar las suas vinyas y que aportàs en sa casa y palaci tots los rayms que trobaria en ditas vinyas. Hohint lo majordom ló que lo bon bisbe li deya se posà a riurer dient que no y havia ningun raym, quel fret ho havia tot mort. Replicà lo bon prelat y bisbe Bernat Calvó que y anàs y que li portàs lo que trobaria, dient que mayor era lo poder de Déu y misericòrdia que no lo rigor del fret, y que més podia Déu reparar quel fret podia danyar. Lo mayordom no replicà més, sinó que anà a las vinyas y sols trobà tres rayms molt petits, y dit mayordom y sos criats aportaren al bon bisbe los tres rayms dientli que non havian trobats més. Lo bisbe prengué los tres rayms donant gràcies a Déu y manà los compartissan en los vasos y bótas de son palaci, y cups, y quels fessen sotjar ab peus yls donà la benedictió, dient que aquell que de sinc pans y dos pexos sacià sinc mil homens, sens comptar les dones ni minyons, és poderós perquè destos tres rayms sacie lo meu poble, com jo confio. Al cap de vuit dies lo majordom anà al celler y veu que tots los cups, bótas y altres vasos sobraxien de vi, lo qual anà deprompta a son señor bisbe Bernat Calvó y li digué lo cas, y al punt lo bon bisbe digué: mercè és gran de Déu, donenlin les gràcies. Y axís féu distribuir lo vi als pobres, lo que fonch prest antes per tota la ciutat y bisbat, y tots los pobres acudian a sercar vi, y predicant deya dit bisbe que los peccats del poble eran causa de la esterelitat y ques esmenassen.

Soccoí més avant en son temps que per respecte del axut y secadat no y agué sinó molt poch blat en tota la plana de Ausona y en altres parts no sen cullí

gens, y axí lo bon bisbe féu aportar tot lo blat que tenia del seu delme en son palaci y casa y feya pastar per tots los pobres y per altres persones que tenian necessitat. Cada dia deya missa y després feya posar lo pa sobre unas taules y li donava la benedictió, y després lo feya repartir per los pobres, y sempre ne restava y conegué tot lo poble que la mà de Déu lo multiplicava per medi de Bernat Calvó. Féu y obrà molts miragles, tant en vida com després de mort per voluntat de Déu, ço és los cegos cobraven la vista, los sorts la hoïda y los coxos lo caminar, y finalment tota la sua vida fonch molt santa y de gran exemplar. Un dia li vingué mal y conexia que se havia de despedir de aquest món, y axí se féu aportar devant los psalms penitencials, los quals rezà y digué ab gran esperit y devoció, exortant a tots los circumstants a verdadera penitència, y donà lo esperit al creador. Fonch bisbe de Vich deu anys, un mes y deu dies y morí en lo palau episcopal a 26 de octubre del any 1243, essent compte de Barce.^{na} don Jayme primer, rey de Aragó, nomenat lo gran conquistador. Està enterrat en la dita iglesia catedral de Vich ab sepulcre alt y altar y capella, y tot lo món lo anomena sanct, té moltes presentalles de plata y molts quadros de miragles y devocions, y los studians del estudi de Vich (dich los studians criats de canonges) li han dedicada una llàntia de plata.

Y sobre aqueix propòsit lo D^{or} Onofre Coromina y Avenc, çanonge magistral de dita seu, predicà un sermó en dita isglésia a 13 de abril del any 1625 y hera la dominica segona després de Pasqua de resurrecció, hont declarà las paraulas del evangeli de St Joan en lo capítol 10: *Ego sum pastor bonus*. Valentse sobre aquest propòsit de la doctrina de Orígenes, s^t Basili, s^t Hilari, sant Hyerònim, s^t Agustí, s^t Ambrós, s^t Gregori, Gregori Nisge. Philon ebreu, venerable Beda, Ruperto abat y de molts altres auctors, y se valgué de molts llochs de la sagrada escriptura, declarant aquells ab lo sentit *per accommodationem* y digué com lo bon pastor, bisbe y prelat, ha de tenir tots estos noms, ço és: *exemplar probitatis, doctor, pastor, rector, dux, gladiator, capitaneus, nauta, profectus, miles, nutrix, agricultor, corrector, iudex, patronus y medicus*, y tot fonch aplicat al sanct y prelat Bernat Calvó. Y digué lo gran pes que aporta lo ser bisbe, valentse de la doctrina dels sancts y doctors qui parlen sobre aquest propòsit, y donà fi y remate a la prèdica ab las paraules del Ecclesiàstic cap. 44: *Non est inventus similis illi qui conservaret legem excelsi ett.*^a, valentse del sobredit sentit *per acommodationem*. Y lo endemà, que fonch lo dilluns als 14. de dit mes y any, los studians representaren en la plaça de Sancta Maria tota la vida de sant Bernat Calvó, y molt bé, y tots los de Vich restaren molt contents de la una y altra cosa, y tot per la gran devoció tenen al gloriós sanct. Y en lo sermó ho prèdica se digué que era canonizat no per lo papa sinó per algun concili provincial, ab la trassa y modo que antigament eran canonizats los sancts, ço és quels alçaven sepulcre ho sepultura retratant en ella alguns miragles obrats per voluntat de Déu, tant antes de morir com després de mort, lo ques veu en la sepultura de dit s^t Bernat Calvó. Y foren tots los de la ciutat exortats que ab totes veras tractassen la canonització per lo papa o beatificació, y se alcançàs breu per poder rezar offici per aquest bisbat de Vich.

20. Després de dit Barnat Calvó fonch elegit bisbe de Vich o Ausona Bernat de Muro⁶³, home de molts bons costums y de conversació religiosa, lo qual morí

63. Bernat de Mur (1244-1264).

en Bar^{na} a 6 de noembre del any 1264 y fonch sepultat en la isglésia de Santa Chaterina, en la qual vuy estan los pares del gloriós sant Domingo. Lo seu sepulcre és en la capella de Sancta Anna en la mateixa isglésia.

21. Després fonch bisbe de Vich Raymundo de Anglària⁶⁴ y féu lo retaule del altar major de la seu de Vich, lo qual retaule està vuy en lo frontispici del cor de dita seu⁶⁵. Morí en Bar^{na} a 13 de janer de 1298. Després fonch dit bisbe de Vich aportat assí en Vich y està enterrat en lo presbiteri, prop la porta de la sagristia.
22. Després fonch bisbe de Vich Berengario de Bellvís⁶⁶, lo qual antes fou sagrista mayor de la seu de Vich, també fonch antes cabiscol de Vich, al qual per ser home de grans parts los canonges y lo capítol lo ellegiren bisbe als 24 de febrer de 1298 y, havent governat lo bisbat tres anys y alguns mesos, acabà la sua vida santament y fonch sepultat en la mateixa isglésia de Vich, y està la sua sepultura en la paret entre los altars de Corpus Christi y s^t Cosma y s^t Damià.
23. Després fonch bisbe de Vich Poncio de Vilaro⁶⁷, que antes fonch pabordre de Solsona, y fonch elegit bisbe per los canonges y capítol de Vich a 11 de febrer de 1302. Fench un prelat y bisbe molt prudent y savi. En son temps dona Guillema, Guillema ho Guilleuma de Moncada tractà molt mal a la isglésia y ciutat de Vich, la qual féu llevar la vida a molts ciutadans de Vich. Lo qual bisbe està enterrat, segons se presum, en lo claustro de Solsona, en la capella de nostra Señora.
24. Després per los canonges de Vich fonch elegit bisbe de Vich altre Raymundo de Anglària⁶⁸, camerer de la isglésia de Tarrecona, a 6 de agost de 1306, lo qual estimà molt la electió, però duralí poch lo contento que, venint a la sua isglésia y residència, morí antas de entrar en la ciutat de Vich.
25. Després de haver los canonges de Vich fetes les funeràries del sobre dit Raymundo, se juntà lo capítol y fonch elegit bisbe de Vich Berengario de Guàrdia⁶⁹, canonge de Elna y de Bar^{na} a 19 de setembre de 1306. Aquest bisbe canvià la ciutat de Vich ab lo rey don Jayme de Aragó, prenent per dita ciutat alguns delmes, y canvià lo castell del Brull ab lo capítol de Vich. En son temps se començaren de fer los claustros nous de Vich, obra tant famosa com se veu vuy⁷⁰. Morí dit Berengario de Guàrdia a 16 de octubre de 1328 en Bar^{na}; la sua sepultura està prop del cor de la seu de Vich, en la paret de la part de dit claustro nou debaix de la vidriera rodona. Lo qual era oncle de Elisendis, muller del rey don Jaume de Aragó; féu molts obras de nom y fama dit bisbe, segons consta en un martirologi antich.

---

64. Ramon d'Anglesola (1265-1298).

65. Per a altres dades sobre aquest retaule, cf. BARRAL, X.: *La catedral romànica de Vic*, Barcelona 1979, pp. 118-120.

66. Berenguer de Bellvís (1298-1301).

67. Ponç de Vilaró (1302-1306).

68. Ramon d'Anglesola (1306).

69. Berenguer de Guàrdia (1306-1328).

70. Cf. GUDIOL, J.: *Els claustres de la catedral de Vic*, Vic 1981, pp. 31-36.

26. Després els canonges y capítol de Vich, molt unànimes y conformes, elegiren per bisbe de Vich a Galceran Sacosta⁷¹, y fonch comès a Poncio de Bruno, canonge de Vich, y a Arnaldo Condamina, també canonge y thesorero de Vich. Dit Çacosta antes fonch canonge de Urgell y ardiaca de Andorra. Fonch la sua electió a 26 de octubre de 1328. En temps de aquest bisbe se regonagueren les cendres y relíquias dels gloriosos màrtirs sant Lucià y Marcià. Féu la capella del Corpus Christ en la seu de Vich, ahont també instituí un benefici de molt gran valor y dexà patrons als canonges, ço és el rector de Sant Miquel y lo rector dels Aniversaris de la seu de Vich, y vol que dits patrons lo presenten a persona descendent de Arnaldo de Avench de Tavertet, com consta en las escrituraries públiques de Vich a 6 de les nonas de mars de 1345. Acerca del canonicat de Manlleu 6, fundat per Bernat de Condamina prior, fonch molt propíció, com consta en la dotalia de dit canonicat. Fonch dit bisbe natural de les Planes del bisbat de Gerona y cavaller, germà de Guillem Çacosta, cavalleris major del rey de Aragó y criat de dona Maria, reyna de Mallorca. Lo qual Guillem fundà dos beneficis, lo primer en lo altar de nostra Señora en la isglésia parrochial de St Christophol de les Planes, bisbat de Gerona, y vol que sia patró lo hereu de la casa del Avench de Tavertet, y lo altre en la isglésia de nostra Señora de Rocacorba del matex bisbat de Gerona, y vol que lo patró sia lo hereu de la casa de la Parra de Cabranes y consta en las escrituraries públiques de Vich a 12 de las calendas de janer del any 1346. Lo qual bisbe féu lo sepulcre del bisbe s^t Bernat Calvó, dich que començà la obra, que després perficionà lo bisbe Garcia de Herèdia havent 100 anys que era mort y estava soterrat en terra, y féu publicar per tot lo bisbat de Vich los miracles havia fets lo dit bisbe s^t Bernat Calvó y los ques feyan de cada dia⁷². Lo qual Galceran bisbe fou molt propíció als canonges y capítol de Vich, féu testament y dexà marmesor de la sua ànima a Pere Juan Avench, canonge y thesorero de Vich. Morí a 5 de abril de 1345; està en la paret de la sua capella de Corpus Christ en una pedra o sepultura alta com se veu vuy en dita seu de Vich.
27. Després fonch elegit bisbe de Vich Miquel de Navés⁷³ a 12 de maig del any 1345, lo qual dins poch temps fonch traslladat a la isglésia de Barç^{na}.
28. Després fonch elegit bisbe de Vich Hugo de Fonollet⁷⁴ a 28 de juny de 1347, lo qual fonch traslladat en la isglésia de València en lo any de 1350. Dexà en aquesta isglésia de Vich una mitra molt adornada de molta pedreria y una creu, dos candaleros, una custòdia y un parell de vinajeras, tot de plata.
29. Després de la translació de Hugo fonch elegit bisbe de Vich Lupo⁷⁵ en lo mes de janer del any 1350, y en lo any 1352 fonch traslladat en la isglésia de Çaragoça.
30. Després fonch elegit bisbe de Vich Raymundo de Bellera⁷⁶ a 12 de juny de 1352, lo qual gozà molts anys lo bisbat y morí a deu de juny de 1377.

---

71. Galceran Sacosta (1328-1345).

72. Cf. FORT, *Sant Bernat Calvó*, pp. 277-284.

73. Miquel de Ricomà (1345-1346), promogut al bisbat de Barcelona, i no Miquel de Navès, el qual no fou bisbe de Vic fins al 1423.

74. Hug de Fenollet (1346-1348), promogut al bisbat de València.

75. Lope Fernández de Luna (1349-1352), promogut a l'arquebisbat de Saragossa.

76. Ramon de Bellera (1352-1377).

31. Després fonch elegit bisbe de Vich Garcia de Herèdia⁷⁷ a 17 de octubre de 1377 y, havent governat alguns anys lo bisbat, fonch traslladat en la isglésia de Çaragoça en lo any 1387. Y essent en Çaregoça fonch jutge arbitral entre lo bisbe de Vich y capítol acerca de la jurisdicció criminal y modo de procedir contra los canonges de Vich y ben informat de la una y altra part donà sentència en favor del capítol a 24 de dezembre del any 1389. Y dit bisbe Garcia féu perficionar la sepultura de s! Bernat Calvó y concedí indulgències en certs dies del any en la capella de dit sant Bernat Calvó, bisbe de Vich.
32. Després fonch elegit bisbe de Vich Ferdinando de Tarraçona⁷⁸ a 7 de mars de 1387, lo qual per la quietut y repòs de la isglésia de Vich fonch traslladat en la sua pàtria de Tarraçona ab particular contento de tots los de la ciutat de Vich, perquè los sinc anys que fonch bisbe de Vich sens may parar molestà la isglésia ab plets molt odiosos y voluntaris; en efecte, fonch home de mala y perversa condició. Donaren tots los de Vich gràcies a Déu de que sen fos anat.
33. Després fonch bisbe de Vich Joan de Baufés de Normandia⁷⁹, y prengué possessió del bisbat y isglésia a 13 de mars de 1392. Nos troba altra cosa dell.
34. Després de dit Joan fonch bisbe de Vich Francisco⁸⁰ a 22 de noembre de 1393, lo qual en lo any 1400 fonch translladat al bisbat de Segorbe y al bisbat de Albarrazil, que leshores eran isglésias unidas, vull dir que las governava lo bisbe de Segorbe.
35. Després fonch bisbe de Vich Diego⁸¹ a 4 de juny del any 1400. Aquest Diego posà en possessió los beneficiats de Vich del que diuen Capbreu.
36. Després de Diego fonch bisbe de Vich Alonso de Tous⁸² a 4 de juny del any 1410.
37. Després fonch bisbe de Vich Martin de Torres⁸³ a 22 de agost del any 1421 y morí en lo any 1423⁸⁴.
38. Després fonch bisbe de Vich Jordi de Ornés⁸⁵ a 6 de janer, lo qual se trobà en la electió de Amadeo en lo concili de Basilea, en temps de Eugenio 4, en duch de Saboya, quant fonch ellegit papa y se vulgué anomenar Fèlix quint. Lo qual Amadeo féu cardenal al dit Jordi de Ornés, bisbe de Vich, però perquè la electió del dit Amadeo fonch cismàtica y no canònica y verdadera, y per

---

77. García Fernández de Heredia (1377-1387), promogut a l'arquebisbat de Saragossa.

78. Ferrando Pérez Calvillo (1387-1392), promogut al bisbat de Tarassona.

79. Joan de Baufés (1392-1393), promogut al bisbat d'Osca.

80. Francesc Riquer i Bastero (1393-1400), promogut al bisbat de Sogorb.

81. Diego de Heredia (1400-1410).

82. Alfons de Tous (1410-1421). Cf. CUNILL, S.: *Inventari dels béns del bisbe de Vich Alfons de Thous*, «Butlletí del Centre Excursionista de Vich» III (1918-20), pp. 55ss.

83. Martí de Torres (1421-1423).

84. Després de Martí de Torres fou bisbe de Vic Miquel de Navès (1423), situat per Coromina al lloc de Miquel de Ricomà. Cf. núm. 27.

85. Jordi d'Ornés (1424-1445).

conseqüent Amadeo fonch antipapa y així no està en lo catàlego dels papas. Per ço lo llegítim papa, que fonch Eugenio 4, llevà lo capello de cardenal al dit Jordi Ornós en lo any 1444. Fonch bisbe de Vich casi 20 anys dit Jordi. En un acte de 1423 se fa mentió que ha Martín de Torres succeí Miquel⁸⁶.

39. Després fonch bisbe de Vich don Jayme de Cardona⁸⁷ en lo dit any 1444.
40. Després de Jaume de Cardona fonch bisbe de Vich Cosma de Monserrat⁸⁸ en lo any 1449, lo qual governà lo bisbat de Vich vint y sinc anys ab molt gran exemple y santedat, que tots ne estaven edificats.
41. Després fonch bisbe de Vich Guillem Ramon de Moncada⁸⁹ a 15 de abril del any 1474 y, després de haver governat lo bisbat de Vich molts anys, fonch traslladat a la isglésia de Mallorca.
42. Després fonch bisbe de Vich Joan de Peralta⁹⁰ a 8 de juny de 1493 y morí en lo any 1504.
43. Després fonch bisbe de Vich Joan de Anguera⁹¹ en lo any de 1505.
44. Després fonch bisbe de Vich don Joan de Tormo⁹², lo qual era natural de València del Cid y prengué pcessió del bisbat lo primer de juny del any 1511 y morí lo primer de janer del any 1553, axí que governà lo bisbat 42 anys. Fonch *home molt cuydadós y vigilant acerca de la administració dels sacraments y fonch molt lliberal acerca dels negocis tocants a la isglésia y ornato della*. Donà a la seu de Vich un tern de brocat de tres alts y també instituí en dita isglésia un aniversari general ques celebra cada any y morí essent diputat de Cataluña. Està la sua sepultura dins del cor de la seu de Vich, en la part del presbiteri o altar major.
45. Després fonch bisbe de Vich Acisclo Moya de Contreras⁹³ a 27 de setembre del any 1554. Fonch home molt vigilant en los negocis del bisbat y visitant la isglésia de Manlleu provehí quel canonicat 6, vulgarment dit de la Coromina, que may faltàs. En son temps fonch celebrat lo concili de Trento, en lo qual assistí y demostrà ser home de grans parts y axí per tots los pares del concili fonch tingut per home de gran ser. Essent tornat de Trento assí en Vich fonch nomenat per la isglésia de València y, posat en camí per anar a València, morí en lo monestir de nostra Señora de Monserrat, hont'està sepultat.

---

86. L'esmentat Miquel de Navés (1423).

87. Jaume de Cardona (1445-1459), promogut al bisbat de Girona.

88. Cosme de Montserrat (1459-1473). Cf. JUNYENT, E.: *La biblioteca clásica del papa Calixto III*, «Miscelánea Nebrija», «Revista de Filosofía Española», XXIX (1945), pp. 289-292.

89. Guillem Ramon de Montcada (1474-1493), promogut al bisbat de Mallorca.

90. Joan de Peralta (1493-1505).

91. Joan d'Enguera (1506-1510), promogut al bisbat de Lleida.

92. Joan de Tormo (1511-1553).

93. Acisclo Moya de Contreras (1554-1564), promogut a l'arquebisbat de València.

46. Després fonch bisbe de Vich don Benet de Tocco⁹⁴, monjo del orde de s^t Benet, a 31 de octubre de 1564 y, havent governat algun temps lo bisbat de Vich, fonch traslladat a la isglésia de Gerona. Y essent bisbe de Gerona instituí en la seu de Vich un aniversari general perpètuament y se celebra cada any ab molta solemnitat.
47. Després fonch bisbe de Vich don Bertran de Gavara⁹⁵ a 29 de abril de 1573.
48. Després fonch bisbe de Vich don Bernat de Josa⁹⁶ a 5 de dezembre del any 1574.
49. Després fonch bisbe de Vich don Pedro de Aragón⁹⁷ a 4 de mars del any 1577, lo qual tingué poca sort en son govern perquè, mogut de unas ocasions molt lleugeras, començà de haverlas ab lo capítol de Vich y després las agué ab tota la ciutat de Vich, de manera que fonch un segon *Ferdinando de Taraçona*, del qual se parla alt. De manera que fonch menester queu entengués lo rey Philip 2 y axis, per benefici de pau, lo rey lo traslledà en lo bisbat de Jaca, del que se anuyà molt lo dit bisbe; y lo rey lo mudà de major a menor perquè dit bisbe entengués que no era bo per tal càrrech.
50. Després fonch bisbe de Vich don Joan batista Cardona⁹⁸ a 3 de noembre del any 1584, lo qual dins poch temps fonch traslladat a la isglésia de Tortosa.
51. Després fonch bisbe de Vich don Pedro Jayme⁹⁹ a 6 de noembre de 1587, lo qual era natural de una casa de pagesos del regne de Aragó, anà a estudiar en lo estudi de Alcalà de Enares y, estant allí, Philip 2 rey de España lo elegí bisbe de Vich per ço que era home de molt sancta vida y molt gran doctor. Lo qual, essent arribat en Vich, se portà ab tanta suavitat y cordura y bon exemple y de tal manera que dexà esta ciutat de Vich molt trista quant sen anà a Albarazil, a ont fonch traslladat. Era gran predicador y predicava ab molt esperit y devoció, que edificava tot lo poble, y era molt humil y tractable, y molt enemich de plets y qüestions. Instituí en la seu de Vich la festa de s^{ta} Escolàstica, germana de s^t Benet, y dexà molta renda per las distribucions y també un ducat per lo predicador qui per tal festa predique les alabanças de dita sancta. Ynstituí més avant un aniversari general, donà gran ajuda de costa per la fàbrica del portal de St Juan, hont estan esculpides les sues armes. Fonch, en effecte, un gran prelat.
52. Després fonch bisbe de Vich don Joan Vila¹⁰⁰, canonge de Bar^{na}, a 17 de juny del any 1597, lo qual era dels homens més cèlebres en doctrina de tota esta província de Cataluña y lector de Scriptura en lo estudi de Bar^{na}. Essent en

---

94. Benedetto di Tocco (1564-1572), promogut al bisbat de Girona.

95. Juan Beltrán de Guevara (1573). Per a aquest i els bisbes successors, no biografiats per Joan Lluís de Montcada, cf. NADAL, LI. B.: *Episcopologio de Vich*, vol. III, Vic 1904.

96. Bernat de Josa i de Cardona (1574-1575).

97. Pere d'Aragó (1577-1584), promogut al bisbat de Jaca.

98. Joan B. de Cardona (1584-1587), promogut al bisbat de Tortosa.

99. Pedro Jaime (1587-1597), promogut al biabat d'Albarrassí.

100. Joan Vila (1597-1598).

Vich donà mostrars quels estudis de Vich florissen, però no pugué posar en executió son bon y sant intent perquè morí ans de un any de pontificat.

53. Després fonch bisbe de Vich don Francesch Robuster y Sala¹⁰¹, lo qual, essent bisbe de Elna, fonch elegit per bisbe de Vich a 7 de octubre de 1598 y fonch bisbe casi deu anys. Tingué molts encontres ab los canoges y capítol, en tant que fonch menester enviar a Roma un canonge; però, ja cansat de encontres, plets y litigis de diverses matèrias, procurà de ques componguessen las sues pretencions y acabà sos dies ab molta pau y quietut y volgut de tots. Era gran predicador y predicava en llengua catalana. Era natural del Camp de Tarregona, de la vila de Reus; antas de ser bisbe de Elna fou ardiaca de Sta Maria la Mar de Barcelona. Nebot de monsenyor Robuster, auditor de la Sacra Rotta Romana, predicà una volta devant lo papa y en presència de molts cardenals, bisbes y archebisbes. En temps de Robuster tres vallacos mataran lo ardiaca de Vich prop del coll de Malla.
54. Després fonch bisbe de Vich don Onofre Reart¹⁰², natural de la vila de Perpinyà, lo qual antes fonch canonge de Bar^{na} y després bisbe de Elna, y de allí fonch traslledat en Vich a 13 de abril de 1608. Lo qual fonch acertat tant en son govern que sempre gozà de molta pau y quietut y fonch molt volgut y reverenciat de tots. Governà lo bisbat de Vich un poc més de tres anys. Després fonch traslledat a la isglésia de Gerona, però com fos home de sancta y immaculada vida renuncià lo bisbat de Gerona desitjós de acabar la vida sens càrrech de ànimes y morí dins poch temps en Perpinyà, pàtria sua, ahont és tingut per sant.
55. Després de ésser a Gerona don Onofre Reart, fonch elegit bisbe de Vich don Antoni Gallart¹⁰³, lo qual antes fonch mestrascuelas de Lleyda. Era noble, de la família de Gallart de Cataluña, y després bisbe de Elna, y de allí fonch traslledat en Vich a 16 de abril del any 1612 y governà lo bisbat casi dos anys, y acabà la sua vida santament. Després, al cap de alguns anys, lo seu cos fonch aportat al monestir de Scala Dei, de la religió de s^t Bruno, anomenada la religió de la Cartuxa, y vingueren 6 religiosos del orde de la Cartuxa y en la seu de Vich se féu un offici de difunts, hont y agué prèdica, y predicà lo d^{or} Onofre Coromina, canonge magistral de la dita seu de Vich. Y essent acabat y finit lo offici, tots los canoges y clero acompanyaren lo cos o ossa de dit bisbe Gallart fins al capdevall del carrer de St Pere y dits religiosos sel ne portaren y està vuy en lo dit monestir de Scala Dei de la Cartuxa.
56. Després fonch creat bisbe de Vich don fra Andreu de St Hyerònim¹⁰⁴ del orde de dit sant, natural de las Estúrias, de Oviedo, del llinatge de Gustioz, però dit

---

101. Francesc Robuster i Sala (1598-1607). Cf. MADURELL, J. M.: *El obispo de Vich Francisco Robuster y las bandosidades de «nyerros i cadells»*, «Analecta Sacra Tarraconensia» XXIV (1951), pp. 145-196.

102. Onofre de Reard (1612-1614).

103. Antoni Gallart (1612-1614).

104. Andrés de San Jerónimo (1614-1625). Cf. FARO, A.: *La fundación del colegio de la Compañía de Jesús en Vich*, «Ausa» II (1955-57), pp. 262-266.

bisbe may se anomenà Gustioz sinó don fra Andreu de St Hyerònim. Diuen los pares de la Companya que dit bisbe era descendent recta línea dels set infants del Ara y, per conseqüent, dels més nobles cavallers de España. Lo qual fonch dos voltes prior del insigne y real monestir del Escorial de Madrit y confessor extraordinari de la reyna dona Margarida de Àustria. Fonch també visitador general de la religió de España de dit St Hyerònim y dos voltas president. Era molt docte, en particular en Theologia, Philosophia, Grammàtica y en Cant. En son temps no fonch may provehida rectoria sinó a persona docte ni may ordenà de ordens sagrats si no a doctes. No feya cas de amistats ni per moltes cartas de favor donava rectories ni ordens. En efecte, era home molt resolut. Prengué possessió de dit bisbat a 17 de noembre del any 1614. Donà vint mil escuts als pares de la Companya per fundar un col·legi en la ciutat de Vich y a la obra de la seu de Vich donà 300 ll. y en dita seu fundà y puyà dos festes, ço és de s^t Hyerònim y de s^{ta} Paula, y tres misses setmanals en lo altar de s^t Llorens de 3. Veritat és que era home molt colèrich ab tota sort y estat de gent y de pocas cosas feya sentiment y de cosas graves non feya cabal, y axí mirava ninyaries y dic de tot lo bisbat fou causa de molts plets. Lo seu govern de ordinari estava encontrat ab lo capítol sota color de la sua jurisdicció, donava crèdit a persones dobles y poch temerosas de Déu, era molt enemich de la justícia, confiat en son parer, al qual seguia de ordinari, y de homens indoctes y maliciosos. Morí a 29 de setembre de 1625 y a 1 de octubre fonch depositat dins del cor de dita seu de Vich, fins a tant que dits pares hajan fundat dit col·legi y després la sua ossa ha de ser traslladada en dit col·legi. Dit bisbe may predicà, no obstant que era molt docte com alt dich, de ordinari vivia enfermís de la gotta y era un poch tartamut, y flach. Diuen los pares de la Companya que era molt humil y per ço no volia dir que fos descendent dels set infants del Ara y que tres voltas la semana se disciplinava y que aportava cilici molt rigurós. Jo he escrit la present vida axí y del modo està escrita per ser axí la veritat de tot lo alt escrit, ab lo modo y forma està notat.

57. Després fonch creat bisbe de Vich don fra Garcia Manrique¹⁰⁵, natural de Castella, de la noble família de Manrique, aparentat ab los més nobles senyors titulars de Castella y de Aragón, religiós del pare s^t Francesch. Al punt fonch elegit bisbe de Vich escrigué una carta al il·le. capítol donantli rahó de com Sa Magestad li ha feta mercè de dit bisbat, offerintze al servey de dit capítol ab gentil terme, modo y criaça, corresponent a la sua gran bondat, lletras y noblesa. La qual lletra fonch dada en Madrit a 18 de janer de 1626. Fonch antes guàrdia de alguns monestirs de la província de Castella y confessor de moltes damas principals de Castella y de Aragón. A 29 de mars del any sobredit 1626 arribà nova de com dit fra don Garcia Manrique era mort. Nostre Señor lo tinga en lo cel. Ja havia enviat a Roma per las bulles. En efecte, morí essent sols elet bisbe de Vich; no fonch conseqüent ni prengué possessió de dit bisbat.
58. Després fonch bisbe de Vich don Pedro de Magarola¹⁰⁶, natural de la ciutat de Barçelona, fill de M^o Magarola, apotecari. Fonch rector de la Roca, bisbat de Barçelona; archipestre de Vilabertran, bisbat de Girona; consultor del St Offici;

105. García Manrique, bisbe electe (1626).

106. Pere de Magarola i Foantnet (1627-1634), promogut al bisbat de Lleida.

thesorer de la seu de Barçà; prior de S^a Anna de Barçà; bisbe de Elna; y també fonch en temps del bisbe de Barçà nomenat don Raphel de Rovirola son official y vicari general. Fonch home molt docte en cànones, home molt virtuós y zelós de la honrra de Déu. Fonch, essent bisbe de Elna, deputat del General de Catalunya. A 21 del mes de dezembre del any 1626 lo capítol de la seu de Vich rebé una carta del dit don Pedro de Magarola, bisbe de Elna, dada en Perpinyà a 9 de dit mes, ab la qual fa a saber a dit capítol y canonges la electió feta per Sa Magestat, offerinse al dit capítol y canonges en tot lo de llur gust. A 28 de juny del any 1627 prengué pcessió del bisbat de Vich y la prengué un seu nebot anomenat Vicens Magarola, ciutadà onrrat de Barçà Y a 11 de juliol dit bisbe entrà en Vich y fonch rebut honoríficament de tots los canonges y capítol de Vich. Veritat és que en la entrada no si trobaren tres canonges, ço és lo canonge Serrarica y Comellas per trobarse los dos en Roma y lo canonge magistral, Onofre Coromina, ques trobava en Barçà ocupat en la visita del General de Catalunya, essent ell un dels nou visitadors per lo bras ecclesiàstich; també faltava lo canonge Miquel Perpinyà, que exos días entrà en la religió dels caputxins. Fonch també rebut ab molta honrra y pompa dels consallers de la ciutat de Vich. Lo qual vuy, que comtam a 28 de agost de dit any, mira per son bisbat ab gran zel y cuydado, corregint defectes y donant bon exemple. Déu li done molta vida. És home flach y de una mediana estatura. És també veritat que fa molt cabal de sos deutes y, segons se veu, los fa pujar. Déu vulla gaste los béns y rendes de son bisbat axí com manen y ordenen los sagrats cànons y doctors de la Isglésia sancta. Poch després fonch arribat en son bisbat celebrà un synodo y acudiren tots los rectors de son bisbat, y en ell se tractà del bon govern de tot lo bisbat. Ha fet cubrir lo pont que passa des del palau episcopal al claustro nou, que antas estava molt indecent.

A 10 del mes de maig del any 1628 dit bisbe, en companya de tot lo clero y religiosos, anà ab solemne professó en la hera sobre Sancta Clara vella y allí se féu una benedictió del terme, y dit bisbe la féu ab molt gran concurs de gent; que fonch una bella, devota y exemplar vista. Lo die antes dit bisbe entrà en lo capítol, hont féu un rahonament en presència de tots los canonges, ab lo qual los edificà y tots conegueren lo gran zel y bondat sua.

És molt fácil en donar òrdens y ordena tant los ignorants com los doctes, y vuy que comptam a 28 de setembre del any 1628 té lo bisbat ple de capellans y molts dells ignorants, que bés pot dir que dit Magarola fa justament lo contrari de son predecessor don fra Andreu de S^t: Hyerònim, que no ordenava si no los doctes, guardant en axò los sagrats cànons y disposició dells aserca de ordenar sacerdots.

Ramon ORDEIG I MATA
C. Sant Sadurní, 6 - 3er.
VIC